

Dret Penal III

Codi: 102245
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500786 Dret	OB	2	1

Fe d'errades

S'ha de substituir al Grup 51 el professor Josep Riba Ciurana (català) per Victor Muñoz Casalta (castellà).

Professor/a de contacte

Nom: Rafael Rebollo Vargas
Correu electrònic: rafael.rebollo@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: No
Grup íntegre en espanyol: Sí

Altres indicacions sobre les llengües

Els grups 01, 02 i 51 s'imparteixen en castellà.

Equip docent

Joan Baucells Lladós
Margarita Bonet Esteva
Maria Jose Rodriguez Puerta
Jose Riba Ciurana
Antonio Cardona Barber
Victor Muñoz Casalta

Prerequisits

Per a una comprensió i un seguiment correctes de les pautes d'aprenentatge d'aquesta assignatura és recomanable haver superat les dues assignatures obligatòries prèvies ("*Dret penal I*" i "*Dret penal II*") i, pel que fa a d'altres matèries objecte d'estudi a primer curs, també és especialment útil un bon assoliment dels coneixements dels programes de "*Teoria del dret*" i de Dret constitucional.

Grup 01: Rafael Rebollo Vargas (Castellà)

Seminari 1: Rafael Rebollo Vargas (castellà)

Seminari 2: Margarita Bonet Esteva (català)

Seminari 3: Antoni Cardona Barber. (català)

Grup 02: María José Rodríguez Puerta (castellà)

Seminari 1: María José Rodríguez Puerta (castellà)

Seminari 2: Rafael Rebollo Vargas (castellà)

Seminari 3: Antoni Cardona Barber (català)

Grup 51: Josep Riba Ciurana (català)

Seminari 1: Josep Riba Siurana (català)

Seminari 2: María José Rodríguez Puerta (castellà)

Seminari 3: Víctor Muñoz Casalta. (castellà)

Grup Dret+ADE: Joan Baucells Lladós (català)

Seminari 1: Joan Baucells Lladós (català)

Seminari 2: Rafael Rebollo Vargas (castellà)

Seminari 3: Antoni Cardona Barber (català)

Objectius

L'objecte de l'assignatura es correspon amb el llibre II del Codi penal, és a dir, l'estudi de l'anomenada "*part especial*" del dret penal i, en especial, els grups de delictes que arriben més sovint als nostres tribunals, i els principals problemes dogmàtics que presenta la seva aplicació.

Per tant, tractant-se de la darrera assignatura obligatòria de dret penal, té per objectiu que els alumnes assoleixin les habilitats metodològiques per a la resolució de casos penals, i en concret, aprendre a:

- a) identificar els elements penalment rellevants d'un supòsit de fet.
- b) aplicar la teoria jurídica del delictes com a mètode per a la resolució de casos.
- c) treballar l'argumentació jurídica.

Competències

- Adquirir els coneixements bàsics de les diferents dogmàtiques jurídiques i exposar-los en públic.
- Argumentar i fonamentar l'aplicació de les normes jurídiques.
- Buscar, interpretar i aplicar normes jurídiques, argumentant cada un d'aquests assumptes.
- Demostrar que es comprenen i es coneixen les principals institucions polítiques i privades en la seva gènesi i en el seu conjunt amb els seus respectius.
- Demostrar que es comprèn el caràcter unitari de l'ordenament jurídic i la necessària visió interdisciplinària dels problemes jurídics.
- Demostrar que es té una consciència crítica en l'anàlisi de l'ordenament jurídic i el desenvolupament de la dialèctica jurídica.
- Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
- Dominar les tècniques informàtiques per obtenir la informació jurídica (bases de dades de legislació, jurisprudència, bibliografia, etc.) i per comunicar dades.
- Exposar les reformes legislatives i els canvis jurisprudencials.
- Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
- Identificar els conflictes d'interessos subjacents en litigis i casos reals.
- Identificar, conèixer i aplicar els principis bàsics i generals de l'ordenament jurídic.
- Identificar, valorar i posar en pràctica els canvis en la jurisprudència.
- Memoritzar i utilitzar la terminologia jurídica.

- Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
- Presentar en públic la problemàtica que comporta un determinat litigi, les normes jurídiques aplicables i les solucions més coherents.
- Reconèixer i resoldre problemes.
- Redactar textos jurídics (contractes, dictàmens, sentències, interlocutòries, providències, testaments, legislacions, etc.).
- Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
- Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
- Tenir habilitat per prendre decisions.
- Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
- Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
- Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina de treball en la interpretació de l'ordenament jurídic.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir els coneixements bàsics de la dogmàtica penal.
2. Argumentar l'aplicació de normes penals en la resolució de problemes penals.
3. Buscar sentències penals en les bases de dades.
4. Definir estratègies de defensa dels interessos jurídicopenals.
5. Definir la vinculació del dret penal amb els principis i els valors constitucionals.
6. Definir les principals institucions penals.
7. Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
8. Distingir la connexió important que hi ha entre el dret penal substantiu i el dret penal processal.
9. Distingir les relacions de dependència i autonomia entre el dret penal i la resta de branques de l'ordenament jurídic (civil, laboral, administratiu i financer).
10. Exposar oralment i per escrit les reformes legislatives i els canvis jurisprudencials que es duguin a terme en matèria penal.
11. Exposar oralment la resolució de qüestions dogmàtiques penals.
12. Fonamentar l'aplicació de les normes penals en la resolució de problemes penals.
13. Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
14. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en concret.
15. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en general.
16. Identificar i conèixer els principis limitadors del dret penal.
17. Identificar i valorar la jurisprudència de les audiències provincials i el Tribunal Suprem en matèria penal.
18. Identificar, conèixer i aplicar els principis interpretatius del dret penal.
19. Interpretar les normes penals com decisions de política criminal.
20. Memoritzar i utilitzar la terminologia específicament penal.
21. Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
22. Prendre consciència de la importància del compromís ètic de l'advocat en el procés penal.
23. Presentar a l'aula la defensa o l'acusació de casos penals.
24. Reconèixer i resoldre problemes.
25. Redactar escrits específicament de contingut penal vinculats al procés, fonamentalment de conclusions provisionals, recursos i sentències.
26. Redactar resolucions de casos penals.
27. Resoldre els problemes d'interpretació i aplicació que presenten les normes penals.
28. Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
29. Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
30. Tenir habilitat per prendre decisions.
31. Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
32. Trobar la normativa aplicable entre el Codi penal i les normes penals especials.
33. Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
34. Utilitzar els arguments de la jurisprudència penal i constitucional per a resoldre problemes penals.
35. Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina d'interpretació de les normes penals.

Continguts

El programa es divideix en temes obligatoris i facultatius. Dels temes facultatius el/la professor/a responsable de cada grup n'indicarà un màxim de dos que, conjuntament amb els temes obligatoris configuraran el programa del curs.

Temes obligatoris bàsics

- 1.- INTRODUCCIÓ: Sistematització dels béns jurídics protegits en els delictes. DELICTES CONTRA LA VIDA HUMANA. A) Delictes contra la vida humana independent: Homicidi. Assassinat. Inducció i auxili al suïcidi, amb especial referència a l'eutanàsia. B) Delictes contra la vida humana independent: avortament.
- 2.- DELICTES CONTRA LA SALUT I LA INTEGRITAT FÍSICA. Lesions: tipus bàsics i qualificats. L'art. 153 i la polèmica sobre la lluita contra la violència familiar i de gènere. Participació en baralla. Problemàtica del consentiment. Lesions al fetus. El tràfic d'òrgans.
- 3.- DELICTES CONTRA LA LLIBERTAT. Detencions il·legals i segrestos.- Amenaces.- Coaccions.- Stalking
- 4.- DELICTES CONTRA LA INTEGRITAT MORAL. Exercici de violència habitual a l'àmbit familiar i de gènere. Assejaments morals. Tortures. Trata de persones.
- 5.- DELICTES CONTRA LA LLIBERTAT I LA INDEMNITAT SEXUAL. Agressions sexuals. Abusos sexuals.- Assejament sexual.- Delictes d'agressions i abusos sexuals a menors de 16 anys.- Delictes d'exhibicionisme i provocació sexual.- Delictes relatius a la prostitució. Disposicions comuns.
- 6.- DELICTES CONTRA LA INTIMITAT, EL DRET A LA PROPIA IMATGE I LA INVIOABILITAT DEL DOMICILI. Descobriment i revelació de secrets.- Violació de llar, domicili de persones jurídiques i establiments oberts al públic.
- 7.- DELICTES CONTRA EL PATRIMONI. Bé jurídic protegit.- Concepte de patrimoni.- Delictes patrimonials d'enriquiment amb apoderament.- Furt i circumstàncies modificatives.- Robatori amb força a les coses.- Robatori amb violència o intimidació en les persones.- Referència a l'extorsió, el robatori i furt de vehicles de motor i la usurpació.
- 8.- DELICTES PATRIMONIALS D'ENRIQUIMENT AMB DEFRAUDACIÓ. Defraudacions: concepte i consideracions generals.- Estafa: concepte, elements i circumstàncies.- Apropiació indeguda.- Administració deslleial.
- 9.- DELICTES CONTRA LA SEGURETAT COL·LECTIVA. La tipificació de conductes generadores de risc. Especial referència al tràfic de drogues. Aspectes generals dels delictes contra la seguretat vial.
- 10.- FALSEDATS. Problemàtica del bé jurídic. Concepte i requisits de la falsedat.- Classificació de les falsedats. A) Falsedats documentals: Concepte i classes de document; Principals modalitats de falsedat documental.- B) Falsedats personals: Intrusisme

Temes facultatius

- 1.- MANIPULACIONS GENÈTIQUES.
2. OMISSIÓ DEL DEURE DE SOCORS.
3. DELICTES CONTRA L'HONOR. Problemes constitucionals.- Calúmnies.- Injúries.- Disposicions comuns.
4. DELICTES CONTRA LES RELACIONS FAMILIARS. Matrimonis il·legals.- Suposició de part i alteració de la paternitat, estat o condició del menor.- Delictes contra els drets i deures familiars: impagament de pensions.
- 5.- DELICTES CONTRA EL PATRIMONI (Continuació). Frustració de l'execució.- Insolvències punibles.- Danys: concepte i modalitats.
- 6.- DELICTES CONTRA L'ORDRE SOCIO-ECONÒMIC. Delictes relatius als drets d'autor i la propietat industrial.- Referència a la receptació i el blanqueig de diners. Alteració de preus.- Delictes relatius al mercat i

als consumidors.- Delicte de corrupció en els negocis.- Referència a la sostracció de cosa pròpia a la seva utilitat social.- Delictes societaris.

7.-DELICTES DE FINANÇAMENT IL·LEGAL DELS PARTITS POLÍTICS.

8.- DELICTES CONTRA LA HISENDA PÚBLICA I LA SEGURETAT SOCIAL. Fraud fiscal.- Referència a l'estafa i la malversació de subvencions.- Referència als delictes contra la Seguretat Social.

8.- DELICTES CONTRA ELS DRETS DELS TREBALLADORS.

10.- DELICTES CONTRA ELS DRETS DELS CIUTADANS ESTRANGERS.

11.- DELICTES RELATIUS A L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI I LA PROTECCIÓ DEL PATRIMONI ARTÍSTIC I EL MEDI AMBIENT. Referència als delictes sobre l'ordenació del territori i sobre el Patrimoni Històric.- Delictes contra els recursos naturals i el medi ambient.- Referència als delictes relatius a la protecció de la flora i la fauna.

12.-DELICTES CONTRA L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA. A) Prevaricació.- B) Suborn.- C) Malversació de cabals públics.- D) Violació de secrets.- E) Desobediència.- F) Tràfic d'influències.- G) La utilització d'informació privilegiada.

13.- DELICTES CONTRA L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA. A) Prevaricació judicial.- B) Acusació i denúncia falses.- C) Simulació de delicte.- D) Fals testimoni: conceptes comuns a les diferents modalitats.- E) Encobriment.- F) Obstrucció a la justícia i deslleialtat professional.-G) Omissió d'impedir delictes.- H) Trencament de condemna.

14.- DELICTES CONTRA LA CONSTITUCIÓ: Classificació dels delictes compresos en aquest títol.- Especial consideració a: A) Rebel·lió.- B) Delictes relatius a l'exercici de drets fonamentals: associació il·lícita.- C) Delictes comesos per funcionaris públics contra les garanties constitucionals.

15.- DELICTES CONTRA L'ORDRE PÚBLIC: Consideracions sobre el bé jurídic.- Classificació.- Especial consideració a: A) Atemptats, resistència i desobediència.- B) Terrorisme.

16.- DELICTES DE TRAÏCIÓ, CONTRA LA PAU O LA INDEPENDÈNCIA DE L'ESTAT I RELATIUS A LA DEFENSA NACIONAL. Classificació i conceptes generals.- DELICTES CONTRA LA COMUNITAT INTERNACIONAL.

Metodologia

El treball que haurà de realitzar-se per a l'adequat aprenentatge dels continguts tractats en aquesta assignatura requereix de la realització de dos tipus d'activitats.

1.- Activitats dirigides. Aquestes activitats es realitzen a l'aula i consisteixen:

- Classes magistrals impartides pel professorat en les quals s'exposaran els continguts teòrics de l'assignatura (50% temps)
- Seminaris: Una vegada presentats els continguts fonamentals de cadascun dels temes de l'assignatura es treballen en els seminaris. L'activitat duta a terme en aquests serà eminentment pràctica i consistirà en la lectura de textos, resolucions dels tribunals i exposicions sobre temes complementaris que es faran en grup per preparar les proves d'evaluació. (50% del temps).

2.- Activitats autònomes. Aquestes activitats complementen les anteriors i persegueixen que l'alumnat treballi de manera individual i en grup els continguts de l'assignatura. Aquestes activitats són de dos tipus:

- Treball en grup dels materials que s'analitzaran als tallers/seminaris de forma setmanal. Es realitzaran diversos treballs en grup que s'exposaran oralment als seminaris.
- Treball individual dels temes i lectures als seminaris. L'alumnat haurà d'estudiar la matèria i realitzar treballs individuals i en grup que hauran de lliurar-se per escrit a través del Moodle.

La metodologia que s'utilitzarà en aquesta assignatura en el doble grau de Dret +ADE pot variar. El professor responsable concretarà quan i com es realitzaran les activitats pràctiques i els seminaris.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	19,5	0,78	2, 5, 6, 8, 9, 16, 17, 18, 19, 27, 35
Seminaris	19,5	0,78	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 21, 22, 24, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35
Tipus: Supervisades			
Tutories individuals o en grup	0	0	
Tipus: Autònomes			
Avaluació	5	0,2	
Estudi	56	2,24	1, 5, 6, 9, 10, 17, 20, 21, 27, 28, 30, 32
Realització de resums, esquemes i mapes conceptuals	10	0,4	1, 6, 20, 21, 30, 32
Redacció d'activitats dels seminaris (individuals i en grup)	35	1,4	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35

Avaluació

Model d'avaluació:

- El model d'avaluació és mixt, teòric-pràctic, i persegueix que l'alumnat i el professorat puguin conèixer el grau d'obtenció de les competències per a orientar el procés formatiu.
- L'assistència als seminaris/ tallers és obligatòria
- A l'inici del curs el professor/a responsable de cada grup informarà a l'alumnat, a través de l'aula Moodle, del contingut i les dates de les activitats d'avaluació continuada, així com del model d'examen final (test, preguntes curtes, etc...)

Composició de la nota final:

Les activitats d'avaluació continuada realitzades al llarg del curs suposaran un 50% de l'avaluació final (5 punts) i la prova de conjunt final suposarà el 50% restant (5 punts).

Activitats d'avaluació continuada:

Les dates i concretes activitats d'avaluació continuada es detallaran la primera setmana de curs i es penjaran al Moodle.

Les activitats seran de dos tipus:

1. Activitats o treball en grup: es valorarà la participació i realització dels seminaris.
2. Activitats o treballs individuals: S'hauran de realitzar entre 2 i 4 activitats. Podran consistir en la resolució de casos amb cita de jurisprudència, en comentaris de sentència o d'articles doctrinals sobre temes determinats. Tindran un valor conjunt del 50% de la nota (5/10) Cada professor/a, a l'inici de curs, indicarà la data i el tipus de proves individuals que es faran.

El model d'avaluació que s'utilitzarà en aquesta assignatura en el doble grau de Dret +ADE pot variar. El professor responsable concretarà quan i en què consistiran les activitats d'avaluació continuada que seran entre 2 i 4 e individuals.

Prova final de conjunt:

Compte un 50% de la nota i es realitzarà en la data oficial assenyalada per la Gestió acadèmica. Cada professor determinarà a l'inici de curs en què consistirà (test, preguntes de desenvolupament, curtes, etc...)

Nota final de l'assignatura:

La nota final de l'assignatura resultarà de la suma aritmètica de les anteriors. Per a aprovar l'assignatura cal obtenir un 5/10 (2 com a mínim) de la prova final de conjunt, i un 5/10 del total. Els alumnes que no obtinguin un 5 de mitjana (EC+PCF) podran fer la reavaluació.

Revaluació:

- Podran realitzar la reavaluació aquelles persones que no obtinguin de mitjana de l'assignatura un 5.
- Podran accedir a la reavaluació tant qui hagi suspès i desitgi aprovar, com qui, havent aprovat, desitgi millorar nota. Si la nota obtinguda en la reavaluació fos inferior, es deixarà aquesta última.
- Es pot reavaluar tant la part corresponent a la prova final de conjunt, com les activitats d'avaluació continuada individuals.
- La reavaluació de l'activitat continuada individual consistirà en la realització d'una activitat individual de resolució de casos que substituirà la nota pitjor de EC.

Revisió:

En publicar les notes, tant de les activitats realitzades durant el curs com de la prova final, com de la reavaluació, el/la professor/a especificarà el sistema de revisió (data, hora i lloc).

Advertiment:

L'alumnat que copii o intenti copiar en un examen final tindrà un 0 de l'examen. L'alumnat que presenti una pràctica en la qual hi hagi plagis obtindrà un 0 i rebrà un advertiment. En cas de reiteració de la conducta, l'alumne/a suspensarà l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Prova de conjunt final	50%	2	0,08	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35
Treballs individuals (solució casos amb jurisprudència, comentaris de sentència o articles doctrinals)	50%	3	0,12	1, 5, 6, 10, 16, 18, 20

Bibliografia

Manuales (bibliografia obligatoria):

Es proposen tres manuals per estudiar l'assignatura. Qualsevol d'ells resulta adequat.

- Muñoz Conde, F.rancisco (2019). *Derecho penal. Parte especial*. 22 ed. València: Tirant lo Blanch.
[Accés restringit als usuaris de la UAB](http://biblioteca.tirant.com/cloudLibrary/login/login?username=UAB&password=8zM8jgWE&redirectto=/eb)
<http://biblioteca.tirant.com/cloudLibrary/login/login?username=UAB&password=8zM8jgWE&redirectto=/eb>
- Quintero Olivares, Gonzalo (dir.) (2016). *Comentarios a la parte especial del derecho penal*. 6ª ed., Pamplona: Thompson.
- Silva Sánchez, Jesús María (dir.) (2019). *Lecciones de Derecho Penal. Parte especial*. 6ª ed. Barcelona. Atelier.

Per preparar els seminaris es facilitarà bibliografiia específica i complementària via Moodle.

Programari

Westlaw i altres bases de dades de jurisprudència.